

7. Elyseev S.A., Gyrin N.V., Gyrina T.N. Professiografiya practicing psychologist in sports activity. Uchenie zapysky universyteta imeni Leshaphta. 2016, 10 (140), 242–246.
8. Ivanova E.M. Psychological system professiografiya. M. PER SE. 2003. 208 p.
9. Leskova G.A., Leskov A.S. Professiografiya as actual problem of training of tourism personnel. Materialy konferencii Instituta fisesheskoy kultury, sporta i tyrisma Petrozavodskogo gosydarstvennogo universiteta. 2015, 402–413.
10. Podrigalo L.V., Galashko M.N., Galashko N.I., Rovnaya O.A. Analysis of armussport using occupational approaches. Visnyk Chernigovskogo nacionalnogo pedagogicheskogo universiteta. 2015, 129, 1. 203–205.
11. Podrigalo L.V., Rovnaya O.A., Mylchenko N.I. Substantiation of the professional characteristics of sports activities from physiological and hygienic positions (on the example of archery). Visnyk Chernigovskogo nacionalnogo pedagogicheskogo universiteta. 2014, 118, 1. 270–272.
12. Podrigalo L.V., Volodchenko A.A. Comparative analysis of biomechanical aspects of kickboxing and other single matches. Visnyk Chernigovskogo nacionalnogo pedagogicheskogo universiteta. 2016, 139. 1. 145–149.
13. Ponymasov O.E. Professiografiya motor competencies rescuer under hydrogenic disasters. Megdynarodny naychny gurnal "Symvol nayki". 2016. 4. 164–165.
14. Manual on the Physiology of Labor. M. Medicine, 1983. 528 p.
15. Scirta O., Loshycka T., Volodchenko O. Research on development of special endurance kickboxers in the Oriental section at the stage of specialized basic training. Sportyvny visnyk Prydniprovyia. 2016. 2. 124–129.
16. Shapovalov B.B. Kickboxing (version of WPKA). An educational program for children's and youth sports schools (CYSS). K., 2010, 110 p.
17. Shemanaev V.K. Development of a professional instructor's guide sports and health (active) tourism. Uchenie zapysky universyteta imeni Lesgaphta. 2013, 4 (98). 198–202.
18. Podrigalo L.V., Volodchenko A.A., Rovnaya O.A., Ruban L.A., Sokol K.M. Analysis of adaptation potentials of kick boxers' cardio-vascular system. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 2017;21(4):185–191. doi:10.15561/18189172.2017.0407
19. Podrigalo L.V., Volodchenko A.A., Rovnaya O.A., Stankiewicz B. Analysis of martial arts athletes' goniometric indicators. Physical education of students, 2017;21(4):182–188. doi:10.15561/20755279.2017.0406.

УДК 796.077.5

Тетяна Прусенко

ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ІНТЕЛЕКТУ

Метою даною роботи було встановити лімітуючі фактори, що впливають на роботу вчителя адаптивної фізичної культури в спеціальних закладах освіти для дітей з вадами інтелекту. Методи дослідження: аналіз науково-методичних джерел з проблеми дослідження, вивчення досвіду роботи вітчизняних фахівців, анкетування, бесіда, педагогічне спостереження. В анкетуванні прийняли участь 33 вчителі адаптивного фізичного виховання спеціальних закладів освіти. Результати дослідження. Встановлено, що 70% вчителів відчувають труднощі в організації виховної та корекційної роботи з різними групами дітей, які мають відхилення в розвитку і поведінці. Вони не вміють встановлювати контакт з дитиною, налагодити довірчі відносини з ними. Виявлено, що тільки 51,5% всіх вчителів цікавляться і знають діагнози своїх учнів, однак ніхто з опитуваних вчителів не вважає, що це робота суто медичного персоналу. Більшість вчителів наголошують на відсутності належного методичного забезпечення фізичного виховання дітей з вадами інтелекту.

Висновок. Встановлено, що лімітуючими факторами ефективної діяльності вчителя АФВ є: низький рівень базових знань з адаптивного фізичного виховання; мала інформованість про індивідуальні особливості діагнозу учнів; відсутність належного методичного забезпечення;

Ключові слова: вчитель адаптивної фізичної культури, спеціальні заклади освіти, діти з вадами інтелекту.

The purpose of this work was to establish limiting factors that influence the work of the teacher of adaptive physical culture in special educational institutions for children with intellectual disabilities. Methods of research: analysis of scientific and methodological sources on the problem of research, studying the experience of domestic experts, questioning, conversation, pedagogical observation. The survey was attended by 33

teachers of adaptive physical education of special educational institutions. Research results. It has been established that 70% of teachers find it difficult to organize educational and corrective work with different groups of children who have deviations in development and behavior. They can not establish contact with a child, establish a trusting relationship with them. It is found that only 51.5% of all teachers are interested in and know the diagnoses of their students, but none of the teachers interviewed think that this is a job of a purely medical staff. Most teachers emphasize the lack of proper methodological support for the physical education of children with intellectual disabilities.

Conclusion. It is established that limiting factors of effective activity of the teacher of AFV are: low level of basic knowledge of adaptive physical education; little awareness of the individual peculiarities of the diagnosis of students; lack of proper methodological support;

Keywords: teacher of adaptive physical culture, special educational institutions, children with intellectual disabilities.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Проблема допомоги особам з вадами розумового розвитку отримала широке публічне освітлення лише за останнє десятиріччя. Донині вважалося, що спроби соціалізувати таких осіб є малоєфективними, тому наукові дослідження з цієї проблеми майже не проводилися.

Відомо, що вчитель спеціальної школи є ключовою фігурою в навчально-виховному процесі та корекційно-педагогічній діяльності. Він створює умови, організовує, наповнює конкретним змістом і здійснює корекційно – педагогічний процес з учнями, які потребують особливої педагогічної уваги; встановлює зв'язки, налагоджує контакт між учнями та їх батьками; підбирає і застосовує конкретні методи і прийоми, спрямовані на попередження і подолання недоліків в розвитку і поведінки дитини [2, 3].

Наукові дослідження та практика показує, що однією з серйозних проблем сучасної освітньої системи є недостатній рівень підготовленості вчителів адаптивного фізичного виховання фізичної до роботи в умовах, що вимагають самостійного прийняття оптимальних педагогічних рішень. Відомо, що затребувані практикою вміння вчителя адаптивного фізичного виховання самостійно, науково обгрунтовано конструювати навчальний процес утворюються після вузівської освіти спонтанно або формуються досить довго і неповно [1].

Зв'язок з науковими темами, планами. Проблематика роботи відповідає плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України та “Зведеного плану науково-дослідницької роботи у сфері фізичного виховання і спорту на 2011–2015 рр.” по темі: “Вдосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах” № держ. реєстрації 0111 U001733.

Мета дослідження – визначити лімітуючі фактори, що впливають на роботу вчителя адаптивної фізичної культури в спеціальних закладах освіти для дітей з вадами інтелекту.

Методи дослідження: аналіз науково-методичних джерел з проблеми дослідження, вивчення досвіду роботи вітчизняних фахівців, анкетування, бесіда, педагогічне спостереження. В анкетуванні приймали участь вчителі адаптивного фізичного виховання спеціальних закладів освіти Івано-Франківської області (n=9) та корекційні педагоги по різних предметам двох спеціальних закладів Перегінської спеціальної загальноосвітньої школа-інтернату I–II ступенів та Навчально-реабілітаційного центру м.Івано-Франківська (n=24).

Результати дослідження та їх обговорення. В рамках завдань дослідження нами було проведено анкетування з метою вивчення практичного стану викладання предмету “Фізична культура” в спеціальних закладах для розумово відсталих дітей, а також проблем, пов'язаних з організаційно-методичним забезпеченням.

Як свідчать результати проведених досліджень до 70% вчителів відчувають труднощі в організації виховної та корекційної роботи з різними групами дітей, які

мають відхилення в розвитку і поведінці. Вони не вміють встановлювати контакт з дитиною, налагодити довірчі відносини з ними. Їм важко керувати виховною ситуацією, в них уповільнюється реакція в прийнятті рішень на порушення поведінки дитини чи на нестандартну ситуацію. Вони не вміють знаходити цікаві прийоми в рішенні виховних завдань. Їм важко організовувати і проводити корекційно-виховну роботу.

Професійно-педагогічна діяльність вчителя в спеціальній школі відрізняється багатоаспектністю та поліфункціональністю. Тут вчитель виступає то як державний службовець, призваний забезпечити відповідність результатів навчання і виховання учнів вимогам, які зазначені в державних програмах, або як соціальний працівник, вихователь, який виконує завдання формування особистості і всебічного розвитку дитини. Крім того, вчитель адаптивного фізичного виховання виступає як дефектолог, педагог-реабілітолог та як соціальний педагог [1, 2].

Таким чином, професійно-педагогічна діяльність є утворюючою діяльністю по формі, спрямованою на зміну змісту та суті навчально-виховного процесу й особистості дитини, комунікативної по суті і змісту, яка включає безпосереднє і опосередковане спілкування, самостійне обслуговування, формування знань та соціальної поведінки, які допомагають успішній соціалізації та інтеграції в соціум [3].

З цієї точки зору корекційно-педагогічна діяльність вчителя є складовою частиною єдиного педагогічного процесу, а вчитель – його активним учасником. Отже, щоб реалізувати завдання попередження і подолання відхилень в розвитку і поведінці дитини під час навчально-виховного процесу, вчитель адаптивного фізичного виховання повинен не тільки стати учасником педагогічного процесу, але і бути готовим до його реалізації психологічно, фізично й інтелектуально, а саме головне – професійно.

Відтак, кожний вчитель загальноосвітньої школи повинен бути готовим не тільки до професійно-педагогічної діяльності зі здоровими школярами, але і до корекційно-педагогічної роботи з дітьми, які мають відхилення в розвитку (в тому числі і розумовому) і поведінці [5, 6].

Вік педагогів, які прийняли участь в анкетуванні в основному коливається в межах від 30 до 50 років, що свідчить про те, що значна частина цих фахівців використовують застарілі методи. Це підтверджується і результатами бесід, які ми проводили.

У всіх кваліфікаційних характеристиках чітко зазначено, що всі педагогічні працівники працюють в тісному контакті з вчителями і вихователями, зі спеціалістами всіх профілів, взаємодіють один з одним і з батьками учнів. В залежності від рівня професійно-педагогічної підготовки, сформованості особистісних професійно-значущих якостей, в залежності від категорії дітей, які мають відхилення в розвитку і поведінки, від ситуації, в якій здійснюється корекційно-педагогічна діяльність, проявляється характер і здійснюється сила педагогічного впливу, стиль взаємостосунків викладача і учня [1].

Однак, якби вчитель не був добре підготовлений, якими б особистісними якостями не був наділений, йому важко вирішувати проблеми розвитку, виховання та навчання дитини самотужки. Вчителю необхідний тісний взаємозв'язок та співпраця зі спеціалістами олігофренопедагогами, дефектологами; реальне навчально-методичне та матеріальне забезпечення навчально-виховного процесу в спеціальному закладі освіти [1, 4].

В результаті проведеного анкетування вчителів спеціальних шкіл було з'ясовано, що 50% з них вважають, що інтерес дітей з вадами інтелекту до занять фізичними вправами залежить від особистого ставлення дитини до самого вчителя.

Відомо, що вчителям адаптивного фізичного виховання спеціальних шкіл для дітей з вадами інтелекту приходиться розв'язувати складні, в психолого-педагогічному відношенні, ситуації [3].

Для вирішення педагогічних завдань викладачам необхідно знання діагнозів дитини (ступені розумової відсталості, клінічні прояви поведінки), правильно реагувати на них – це необхідна умова підбору корекційних педагогічних засобів, адекватних індивідуальності учня.

За даними нашого дослідження тільки 51,5% всіх вчителів цікавляться і знають діагнози своїх учнів, однак ніхто з опитуваних вчителів не вважає, що це робота суто медичного персоналу (лікарів, медсестер). Інколи цікавляться діагнозом учнів тільки 27,3% і 21,2% не виявляють до цієї проблеми жодної цікавості.

Щодо питання матеріально-технічного забезпечення фізичного виховання в спеціальних школах для дітей з вадами інтелекту, то 57,6% вчителів вважають його добрим. Водночас 100,0% фахівців акцентують увагу на необхідності розробки на державному рівні науково-методичної літератури, щодо організації, змісту і методики фізичного виховання цієї категорії дітей.

Висновок.

Отримані дані дозволяють зробити такий висновок – вчитель АФВ в спеціальному закладі освіти відіграє важливу роль в розвитку особистості дитини, впливає на підготовку до дорослого життя і до успішної соціалізації.

Встановлено, що лімітуючими факторами ефективної діяльності вчителя АФВ є: низький рівень базових знань з адаптивного фізичного виховання; мала інформованість про індивідуальні особливості діагнозу учнів; відсутність належного методичного забезпечення;

1. Дмитриев А. А. Физическая культура в специальном образовании : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / А. А. Дмитриев – М. : Академия, 2002. – 176 с.
2. Калугин М. И. Педагогические условия социальной адаптации умственно отсталых школьников средствами физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. А. Калугин. – Ярославль, 1998. – 238 с.
3. Кузнецова Л. И. Современные технологии реабилитации детей с отклонениями умственного развития / Л. И. Кузнецова // Международная научно-практическая конференция : сб., Россия, апрель. – 2014. – С. 49–50 ; Адаптивное физическое воспитание детей с отклонениями умственного развития в Украине : сб./ Л. И. Кузнецова.
4. Салимов М. И. Влияние средств физической культуры на подготовленность к социальной адаптации школьников с легкой степенью умственной отсталостью : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. И. Салимов. – Екатеринбург, 2006. – 166 с.
5. Сахоненко А. А. Общая физическая подготовка умственно отсталых школьников 8–11 лет : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. А. Сахоненко. – Омск, 1999. – 152 с.
6. Харченко Л. Игровой метод у физическому вихованні молодших школярів допоміжних шкіл : метод. посібник / Л. Харченко // Українські технології. – 2004. – 114 с.

References:

1. Dmytryev A.A. (2002), *Fyzicheskaia kultura v spetsyialnom obrazovanii* [Physical Culture in Special Education], Yzdatelskyi tsentr "Akademyia", pp. 176.
2. Kaluhyn M.Y. (1998), "Pedagogical conditions of social adaptation of mentally retarded schoolchildren by means of physical culture", *dys. k. ped. nauk: 13.00.04, Yaroslavl*, pp. 238.
3. Kuznietsova L.Y. (2014), "Modern technologies for the rehabilitation of children with mental disabilities", *Rossyia*, pp. 49–50.
4. Salymov M.Y. (2006), "Influence of means of physical training on readiness for social adaptation of schoolchildren with mild degree of mental retardation", *13.00.04. Ekaterynburh*, pp. 166.
5. Sakhonenko A.A. (1999), "General physical training of mentally retarded schoolchildren 8–11 years old", *13.00.04, Omsk*, pp. 152.
6. Kharchenko L. (2004), "Game method in physical education of junior schoolchildren of auxiliary schools: a methodical manual", *Ukrainski tekhnologii*, pp. 114.